

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

צאת השבת	כניסת השבת	
17:24	16:08	ירושלים
17:25	16:25	תל אביב
17:23	16:23	חיפה
17:27	16:29	באר שבע

פרשה זו עוסקת בפטירתו של יעקב אבינו ובקשתו מיוסף שיקברנו בארץ ישראל; ברכת מנשה ואפרים; ברכות יעקב לבניו; קבורת יעקב והבטחת יוסף לאחיו כי לא יתנקם בהם כעת ופטירת יוסף לפני שאר האחים.

הפרשה פותחת בתיאור ימיו האחרונים של יעקב, אשר מגיע לגיל מאה ארבעים ושבע ומרגיש כי קיצו קרב. הוא קורא ליוסף ומשביע אותו שלא יקברנו במצרים¹ אלא עם אבותיו בארץ ישראל. יוסף נשבע "וישתחו ישראל² על ראש המיטה³."

חולפת תקופה, ואפרים ששימש את יעקב מגיע ומספר לאביו שהסבא הולך למות. יוסף מגיע מארץ מצרים לגושן יחד עם בניו, מתוך רצון שיברכם אביו. יעקב מתיישב על מיטתו⁴ ומספר ליוסף על הברכה שקיבל בהיותו בבית אל: "ונתתיך לקהל עמים"⁵, המלמדת על כך שאחד השבטים יתחלק לשתיים. מתנה זו הוא מעניק ליוסף ומחשיב את מנשה ואפרים כשבטים נוספים. יעקב מסביר ליוסף - שמתבקש כעת לטרוח בקבורתו בארץ כנען - כי קבורת רחל אימו "בדרך אפרתה" הייתה ברצון ה', שתעמוד שם לבקש רחמים על בניה כאשר יצאו לגלות לאחר חורבן בית המקדש הראשון.

יעקב מבקש לברך את מנשה ואפרים, ומאחר ונסתלקה ממנו שכינה⁶ הוא שואל: "מי אלה" שאינם ראויים לברכה. יוסף מראה לו את שטר האירוסים ושטר הכתובה ומבקש רחמים שתחזור רוח הקודש לשרותו.⁷ יעקב מבקש לברכם ומודה על שזכה לראות את בני יוסף בחייו. יוסף מציב את מנשה בימינו של יעקב ואת אפרים הצעיר בשמאלו, אך יעקב הופך את ידיו ומניח את ימינו על אפרים. הוא מברך אותם שלא תשלוט בהם עין הרע. יוסף מבקש להחזיר את ימין יעקב על ראש מנשה ואומר ליעקב כי הוא הבכור. יעקב עונה כי לא התבלבל, ועל אף שגם מזרעו של מנשה יקומו אנשים גדולים, אפרים עדיף ממנו מאחר ויצא ממנו יהושע שינחיל את הארץ וילמד תורה לבני ישראל.⁸ הוא מוסיף לברך את מנשה ואפרים⁹ כי בשמם יברכו כל ישראל את בניהם. כשכר על טרחתו בקבורה מעניק יעקב ליוסף את העיר שכם, מלבד חלקו בירושת הארץ.

יעקב קורא לכל בניו ומבקש גללות להם את קץ הגלות. מאחר והסתלקה ממנו שכינה הוא פונה ואומר להם: "שמעו אל ישראל אביכם"¹⁰. ראשית הוא פונה לראובן ואומר לו שהיה ראוי להיות בכור, כהן ומלך, לולי החליף את מקום מיטתו לאחר פטירת רחל.¹¹ "שמעו ולוי אחים"¹². להם הוא זוכר את מכירת יוסף ואת הריגת שכם, שם נטלו הם את אומנותו של עשו. הוא מבקש שלא ייזכר שמו במעשה זמרי נשיא שמעון, ולא במחלוקת קורח שהיה משבט לוי.¹³ יעקב ממקד את התוכחה בצורת ההתנהגות ולא בהם עצמם, באומרו: "ארזר אפם" (כלומר יש ביקורת על הכעס שלהם אך לא עליהם). את יהודה משבח יעקב, ומזכיר לטובה את העובדה שלקח אחריות על חלקו במכירת יוסף, ועל מעשה תמר. בשכר זאת אומר יעקב: "כרע שכב כאריה", רמז לתקופת השלווה שתהיה בזמן מלכות שלמה.¹⁴ הוא מעניק לו את המלוכה והנהגת העם שתימשך גם בהיותם בגלות,¹⁵ ומברך אותם: "חכלילי עיניי מיינ ולבן שיניים מחלב", מרוב טוב האדמה לה יזכה. את זבולון

¹ בשל עפרה של מצרים שיהפוך לכינים, בשל 'גלגול מחילות' שיהיה לקבורים בחו"ל בזמן תחיית המתים ושלא יפכוהו מצרים לעבודה זרה (רש"י מז, טו).

² **השפתי חכמים** (שם, שם) מאריך לבאר מדוע נצרך יעקב לשלושת הטעמים גם יחד. **הספורנו** כותב כי ביקש שלא ינחנו אפילו בארון, כי אז עלולים הם למנוע את המשך הליך הקבורה.

³ מפני כבוד המלכות (אבן עזרא שם, לא).
⁴ שהשכינה למראשותיו של חולה (שבת יב:). **רש"י** (מז, לא) מוסיף ומבאר, שהודה יעקב על כך שמיטתו שלמה, כלומר כל זרעו צדיקים. לרבות יוסף, שעל אף תפקידו וגלותו במצרים עדיין נשאר צדיק.

⁵ **הדעת זקנים** (מח, ב) מבאר שלא רצה יעקב לברך תוך שכיבה במיטה, שלא יאמרו כי הייתה זו 'מתנת שכיב מרע' (מתנה שנותן אדם גוסס רק מתוך מחשבה שעתיד למות, אך אם היה יודע שהוא יבריא, לא היה נותן).

⁶ **רש"י** (מח, ד) מבאר ש'גוי' נאמר על בנימין ומאז לא נולדו לו בנים נוספים, הרי ש'קהל גויים' רומז על שניים מנכדיו שייחשבו במניין השבטים.

⁷ בשל ירבעם ואחאב העתידין לצאת מאפרים והוא ובניו שיצאו ממנשה (רש"י שם, ח).

⁸ **רש"י** (שם, ט).

⁹ **רש"י** (שם, ט).

¹⁰ **השפתי חכמים** (שם, טז) מבאר שכעת בירכם בפני עצמם, אך קודם לכן היו כלולים בברכת יוסף.

¹¹ **הספורנו** (מט, ב) מבאר שהורה להם לשמור את הדרך שלימד אותם כל ימיו.

¹² **הספורנו** (שם, ג) מבאר שכוננת ראובן בהוציא מיטת אביו מאוהל בלהה הייתה שלא תלד בנים נוספים שייטלו גם הם חלק בירושה, ועל כן קנס אותו יעקב שלא יטול פי שניים בכבור, והעניק זכות לו ליוסף שנחלק לשני שבטים.

¹³ **בעל הטורים** (שם, ה) כותב שמילים אלו בנימטריא 'אין להם חלק בארץ'. לוי אכן לא קיבל חלק משלו בארץ (קיבל מכל שבט ערים שבהם יגור), וזרעו של שמעון שהיו עניים הוטל עליהם לנדוד לפרנסתם בכל חלקי הארץ.

¹⁴ **הרמב"ן** (שם, ז) מוסיף שהיו ערי שמעון פזורים בתוך נחלת יהודה.

¹⁵ **הספורנו** (שם, ח) כותב שהיו ראויים ליטול את המלוכה מראובן לפי שהם הבאים אחריו, אך מאחר ו: "כלי חמס מכורתיהם" לא קבלוה.

¹³ **רש"י** (שם, ו).

¹⁴ **רש"י** (שם, ט).

¹⁵ סנהדרין ה.

לזכות חסופי עזה במלחמה ובכללם: אלכסנדר בן נינה בתוך כלל ישראל הזקוקים ומצפים לישועת ה'.

ולעילוי נשמת הילדה הטהורה חיה מרגלית בת צבי חנוך.

כל הזכויות שמורות ליעקב כץ ©

לעילוי נשמת הרב ירחמיאל גרשון בן הרב צבי יהודה אדלשטיין זצ"ל

הוא מברך כי: "לחוף ימים ישכון" שם יביאו אוניותיו סחורה ממרחקים ובכך יפרנס את יששכר שילמד תורה.¹⁶ את **יששכר** מדמה יעקב 'לחמור גרם' הנוטל על עצמו את עול הפצת התורה והוראת ההלכה.¹⁷ את **דן** הוא מברך כי יקום ממנו שמשון שיטפוט את ישראל, ועתיד לנקום נקמת העם מפלשתים.¹⁸ את **גד** מברך יעקב שבזמן שיסייע לאחיו במלחמתם בכיבוש הארץ קודם שיירש את חלקו בעבר הירדן, לא יפול ממנו ולו אחד. את **אשר** מברך הוא באדמה פורייה לגידול זיתי שמן משובחים. "**נפתלי איילה שלוחה**". כאן רומז לבקעת גינוסר שפירותיה ממהרים להבשיל שתהיה בחלקו. **ליוסף** הוא זוכר מה שהסתיר את רחל אימו בזמן המפגש עם עשו על מנת שלא תשלוט בו עינו הרעה, ובשכר זה הוא מברכו שלא תשלוט בו עין הרע כלל.¹⁹ הוא מזכיר את תקופת רדיפתו על ידי אחיו ואת חלומותיו שהתגשמו והנה הוא מלך.²⁰ הוא מבטיח לו את ברכת ה' בזכות כך שלא חטא עם אשת פוטיפר. "**בנימין זאב יטרוף**". בכך מנבא יעקב על ניצחונות שאול המלך - שהיה מזרעו של בנימין - את אויביו, ומברך שגם בגלות יעמוד זרעו להושיע את ישראל ו"יחלק שלל" בזמן מרדכי ואסתר שיעמדו מזרעו יקבלו את רכושו של המן.²¹

עם תום מתן הברכות מצווה יעקב את בניו: "**אני נאסף אל עמי קברו אותי אל אבותי**" במערת המכפלה אותה רכש אברהם בכסף מלא מעפרון החיתי. עם סיום דבריו נפטר יעקב.

יוסף פורץ בבכי ומצווה על עבדיו לחנוט את גופת אביו (צורת שימור לגוף המת). עם תום ארבעים ימי החניטה ממשיכים מצרים ומתאבלים על יעקב במשך שלושים יום נוספים אשר בסיומם פונה יוסף אל פרעה ומספר על השבועה שנשבע לאביו לקבורו בארץ כנען. פרעה מורה לו לעלות ולקבור את אביו: "**כאשר השביעך**".²²

יוסף ואחיו עולים ארצה כנען ואליהם מצטרפים עבדי פרעה וזקני מצרים בליווי פרשים רבים "ויהי המחנה כבד". הם מגיעים אל 'גורן האטד'²³ בעבר הירדן שם מקיימים הספד מרכזי. הבנים²⁴ מקיימים את בקשת יעקב וקוברים אותו במערת המכפלה.

קהל המלווים חוזר למצרים. אחי יוסף מתמלאים פחד על העתיד לקרות להם על ידי יוסף, שכעת, משמת האב, עלול להתנקם בהם על מעשה המכירה.²⁵ הם שולחים את דן ונפתלי²⁶ לומר לו: "**אביך ציווה²⁷ לפני מותו לאמור**" שיסלח לאחיו. יוסף בוכה ותמה על מחשבתם כי יוכל להזיק להם שלא ברצון הקב"ה, שגלגל את כל המכירה על מנת: "להחיות עם רב".

יוסף מגיע לגיל מאה ועשר וזוכה לראות נינים עוד בחייו. הוא פונה לאחיו ומספר כי לעתיד לבוא: "**פקד יפקוד אלוקים אתכם**" ומשביע אותם להעלות את עצמותיו איתם בשובם לארץ כנען. יוסף נפטר וגופתו החנוטה הונחה בארון בארץ מצרים.

חידות לפרשת ויחי

1. איזה אחד מחושיו של יעקב לקה בסוף ימיו? (מח, י)
2. את מי מגיבורי הפרשה אנו מזכירים בעת ברכה? (מח, כ)
3. אצל מי מבני יעקב הוזכר בברכתו אתון? (מט, יא)
4. היכן מוזכר עשו בפרשה? (מט, כב)
5. כמה ימים התאבלו מצרים על פטירת יעקב? (ג, ג)

לקבלת העלון כתבו לי yaakovkatz1989@gmail.com

להצטרפות לקבוצת הוואטסאפ שלחו הודעה

0532547332

או לחצו כאן

¹⁶ רש"י (שם, יג)

¹⁷ רש"י (שם, טו)

¹⁸ רש"י (שם, טז)

¹⁹ רש"י (שם, כב)

²⁰ רש"י (שם, כג)

²¹ רש"י (שם, כז)

²² רש"י (ג, ו) מבאר שאמר פרעה שלולי השבועה לא היה מאפשר לו ללכת. ולעבור על השבועה לא העז לבקש כי ידע שאז ייפטר יוסף משבועתו שלא לגלות לעם המצרי כי יוסף בקי בשפה יתרה על פרעה, לשון הקודש, ועל כן הוא הראוי למלוכה.

²³ רש"י (שם, ז) מבאר שכאשר הגיעו מלכי כנען וישמעאל וראו את כתרו של יוסף מונח על המיטה, הניחו גם הם את כתריהם עד שנראתה המיטה כגורן המוקף קוצים (אטד הוא סוג של קוף) לשמירה (בעבר היה נהוג לסמן את גבול השדה באמצעות צמחים קוצניים).

²⁴ אך לא הנכדים, שכן היו הם מבנות כנען אליהן נישאו השבטים. מלבד מנשה ואפרים שנולדו מאסנת, ביתה של דינה, אשר נשאו את הארון תחת לוי שעתיד היה לשאת את ארון ברית ה' ותחת יוסף שהיה מלך (רש"י שם, יג).

²⁵ רש"י (שם, טו) מבאר שהפסיק לאכול לצידם. השפתי חכמים (שם, שם) מסביר שעשה זאת משום שאין כבוד המלכות שישב למטה. וכל מה שישב עד כה למעלה מיהודה (המלך) וראובן (הבכור), היה בשל אביו שהושיבו למעלה מהם.

²⁶ מאחר והיו בקשר טוב עם יוסף (רש"י שם, טז).

²⁷ רש"י (שם, שם) מביא שיעקב לא חשד את יוסף בדבר זה, ושינו מהאמת מפני דרכי שלום.

לזכות חטופי עזה במלחמה ובכללם: אלכסנדר בן נינה בתוך כלל ישראל הזקוקים ומצפים לישועת ה'.

ולעילוי נשמת הילדה הטהורה חיה מרגלית בת צבי חנוך.

כל הזכויות שמורות ליעקב כץ ©